

1 Samenvattend overzicht

De meer algemene vraag ‘Mag alles wat kan?’ heeft de auteur beperkt tot één actueel en voor velen van ons herkenbaar probleem: het monitoren van kinderen in onze hoogtechnologische wereld. Via nieuwe technologieën is het mogelijk om je kind van op afstand te kunnen volgen en traceren. Is dat wenselijk? Vandaag de dag zijn er heel wat gegevens en beeldarchieven van kinderen en jongeren beschikbaar. De kans bestaat dus ook dat stommititeiten geregistreerd staan.

Voortdurend verbonden (en gecontroleerd)

De ouder-kindrelatie wordt door filosoof Hans Jonas omschreven als het archetype van de verantwoordelijkheidsrelatie. De ouders moeten hun kind beschermen. Technologie kan daarbij dienstig zijn. Het ‘kinderhekje’ beschermt jonge kinderen om te voorkomen dat ze zonder begeleiding de trap op en af klimmen.

Bij de aanvang van het wereldwijde web leefde de angst dat door de ongeregelde aard van het internet ouders de controle op hun kinderen zouden verliezen. Nu is er eerder de vraag of ouders met mobiele en slimme internet-technologie niet té veel controle op hen kunnen uitoefenen. Ouders kunnen dankzij een bewegingssensor nu altijd de locatie van hun kind volgen. Ze kunnen ‘ja’ of ‘nee’ zeggen tegen het aanschaffen van al die slimme toestelletjes. Uiteraard, bv. op een druk strand, kan een tijdelijk gebruik ervan gerechtvaardigd zijn, maar wordt bij algemeen gebruik ‘goed ouderschap’ niet vereenzelvigd met ‘goed toezicht houden’? Kinderen moeten toch ook leren zelf wat weerbaar te worden en niet alleen maar behoed te worden voor levenslessen en –ervaring.

Te dicht

In de voorbije decennia is door diverse omstandigheden (toename van het verkeer, verstedelijking) de afstand van het ouderlijk huis waar kinderen zonder toezicht en ongedwongen buiten mogen spelen, sterk gedaald. Kinderen krijgen wordt zorgvuldig gepland. Er mag geen risico gelopen worden om hen alle levenskansen te geven: ze zijn ‘high potential’: al hun persoonlijke mogelijkheden dienen ontplooid. De ouderlijke betrokkenheid is sinds 1980 sterk gestegen (‘intensief ouderschap’). Nieuwe apps en smartphones kunnen overdreven ouderlijke betrokkenheid in de hand werken. Uiteraard is ouderlijke betrokkenheid belangrijk tijdens de opvoeding, maar allerlei ‘toestelletjes’ kunnen beletten dat het kind autonomie kan ontwikkelen. Betrokkenheid tonen, structuur aanbrengen en autonomie verlenen, staan tegenover verwaarlozing, toegeeflijkheid en controle. Op hun weg naar volwassenheid dienen kinderen en jongeren gaandeweg zelf leren

voorzichtig te handelen, zelfvertrouwen te ontwikkelen en risico's in te schatten. Zo kunnen zij met vallen en opstaan groot worden, leren uit hun fouten en dienen ze vergeven worden waar het mis ging. Dit alles is essentieel voor hun morele ontwikkeling en om verantwoordelijkheid te kunnen opnemen voor hun gedrag.

De waarde van vergeten

Met een schone lei kunnen herbeginnen is maar mogelijk als het eigen geheugen, maar ook het internetgeheugen kan 'vergeten'. Als je niet vergeet 'is het onmogelijk om ook maar te leven'(Nietzsche).

De geschiedenis dreigt van 'vuilnisbak' naar 'diepvriezer' te evolueren. Voortdurend worden foto's en filmpjes gemaakt die zonder toestemming online worden geplaatst en verder gedeeld. Je weet niet meer wat er over jou op de servers staat dat later kan 'ontdood' worden. Naaktfoto's en wraakporno kunnen jaren later weer opduiken. De 'ethiek van het vergeten' is een ontzettend belangrijke waarde in een informatiemaatschappij. En zou in de technologie dienen ingebouwd. Mensen en zeker jongeren hebben 'recht op ruis'.

Besluit

Waar mobiele en draagbare technologieën voortdurend toenemen, is het onze morele plicht om na te denken over de implicaties ervan en de digitale sporen die we erdoor creëren. Het is niet omdat het kan, dat je het zou moeten of mogen doen. En hoe dan ook, je kan niet voorkomen dat een opgroeiend kind zich pijn zal doen. Alleen als jongeren de juiste veerkracht en weerbaarheid kunnen ontwikkelen, zullen ze ooit 'littetekens in stijl' kunnen dragen. Dat is hen opvoeden tot levenskunst.

2 Methodische aanwijzingen

Hopelijk kunnen we weer met de groep samenkomen en o.m. via de 'vragen ter overweging' een persoonlijk gekleurde uitwisseling tot stand brengen. Vraag 3 en 4 sluiten direct aan bij het artikel. Vraag 1 en 2 verruimen de problematiek van wat exemplarisch werd uitgewerkt, tot mogelijk andere problematieken waar we de vraag bij stellen 'mag wel alles wat kan?' of zijn er voorwaarden, beperkingen?

In **bijlage 2 en 3** op internet vind je twee videotjes die je individueel of eventueel met de groep kan bekijken. Hopelijk lukt het om ze op de webstek te krijgen: www.kerknet.be/organisatie/adem-tocht-vlaanderen .

In **bijlage 2** de 2'25" durende video die de problematiek schetst van 'Mag alles wat kan?' Over een nieuwe samenleving die ontstaat na de vierde technologische revolutie: de supra-smart-society.

In **bijlage 3** de 14' durende video van Pieter-Paul Verbeek over Hoe bang moeten we zijn voor techniek? Over ethiek en technologische ontwikkelingen. Moeten we

grenzen stellen aan techniek of kunnen we beter ermee leren omgaan? Techniek als het ontwerpen van jezelf.

In wat hier volgt zal ik onder nr. 3 uit Tertio een passage citeren die bij dit artikel aansluit: over **schermverslaving**.

Daarna roep ik een andere 'toepassing' op die sommigen mogelijk kan interesseren onder nr. 4: '**over kunstmatige baarmoeders**'
Je kiest maar uit wat er een goede dynamiek in je in de groep kan bevorderen...

3 Schermverslaving (Liza Cortois)

Uit Tertio, 12 mei 2021 p. 10 Neoliberale samenleving maakt ons eenzaam

Niet alleen de ruimte rondom ons, maar ook die vlak voor onze neus maakt ons eenzaam. Gemiddeld kijken we 221 keer per dag naar onze smartphone. Chris Galland, expert in de ontwikkeling van kinderen, stelt vast dat een groot deel van de schoolgaande kinderen een gebrek heeft aan basis interpersoonlijke en taalvaardigheden. Ze wijst naar overdadig smartphonegebruik van ouders die minder aandachtig met hun kinderen communiceren: "Constant scrollen op hun telefoon leidt de ouders af van interactie met hun kinderen en dat verhindert ze weer dat ze hun kinderen essentiële communicatieve vaardigheden bijbrengen". Een versplinterd zelf en een verminderd vermogen tot empathie is volgens Hertz het resultaat, "gevangen tussen de fysieke werkelijkheid van een intiem gesprek van persoon tot persoon en de tientallen, misschien wel honderden op tekst en foto's gebaseerde conversaties die tegelijk op ons scherm plaatsvinden. Als we in zoveel verschillende richtingen worden getrokken is het bijna onmogelijk degene die voor ons zitten onze onverdeelde aandacht en ons mededogen te geven, of de wereld vanuit hun standpunt te bekijken.

In respons daarop zijn er ouders die voorstander zijn van een schermvrij leven. Hertz merkt op dat ironisch genoeg net veel techneuten van Silicon Valley de schermtijd van hun kinderen streng bewaken. Zo getuigt Sean Parker, vroegere president van Facebook, dat de focus van het sociale netwerk was: "Hoe verbruiken we zoveel mogelijk van je tijd en bewuste aandacht? **We wisten dat onze creatie verslavend was, en we deden het toch**". Uit onderzoek over sociale media en welzijn blijkt dat gebruikers die hun account deactiveren de tijd die vrijkomt niet op andere websites besteden, maar aan persoonlijke contacten. Ze voelen zich minder angstig, gelukkiger en tevredener dan een groep gebruikers die de sociale netwerksite blijft gebruiken. "Als het ging om het verbeteren van het subjectieve welzijn, was het verwijderen van Facebook tot 40 procent effectiever dan het volgen van therapie." Waar wachten we nog op?

4 'Kunstmatige baarmoeder' voortaan dé manier om kinderen van bevruchte eicel tot 9 maanden te laten uitgroeien?

Het onderwerp 'Mag alles wat kan?' is een duidelijk ethische vraag die op heel wat situaties of mogelijkheden kan slaan.

Om maar een ander, sprekend voorbeeld te noemen: "**Wordt de kunstmatige baarmoeder de vervanger van de couveuse?**" In *De Volkskrant* werden meteen daarbij enkele vragen geformuleerd.

"De installatie op de Dutch Design Week is een verbeelding van hoe de baarmoeder eruit zou kunnen zien, zegt Hendrik-Jan Grievink van designbureau Next Nature Network, dat het project vormgaf. Doel is om het publiek 'te prikkelen', zegt ook Oei: 'We willen kijken hoe de reacties zijn, of het idee wordt geaccepteerd. Ik kan me bijvoorbeeld voorstellen dat het voor ouders afschrikwekkend is om hun pasgeboren kind in een reservoir met vloeistof te zien drijven, zonder dat ze het kunnen aanraken. Mogelijk raakt de binding tussen ouder en kind erdoor verstoord. Over dat soort zaken moeten we nadenken.'

Ethische kwesties zijn er ook. Hoewel de betrokken artsen daar niet naar streven, kan met de kunstbaarmoeder de grens van levensvatbaarheid worden opgerekt. Nu worden kinderen vanaf een zwangerschapsduur van 24 weken behandeld, maar straks kunnen mogelijk nóg kleinere kinderen in leven worden gehouden, terwijl onduidelijk is welke gevolgen dat voor hun gezondheid zal hebben. 'Dat zal een discussie oproepen', denkt ook hoogleraar Van Kaam, 'maar de afgelopen decennia is niet anders gebeurd. Toen ik begon als arts, lag de behandelgrens op 28 weken. De technologie is zo verbeterd dat we nu gezakt zijn naar 24 weken. Als de kunstbaarmoeder goed genoeg is, kan die grens mogelijk naar beneden. Maar dan moet de techniek wel heel geavanceerd zijn, want een nog kleiner kind heeft een nog kleiner hartje, en dat moet wel in staat zijn om het bloed zelf rond te pompen.'

In een Nederlandse TV-uitzending die ik bekeek en waarin je de kunstmatige baarmoeder in een woonkamer zag staan, werd op het einde gesuggereerd dat een mogelijke verdere technische ontwikkeling van de 'kunstbaarmoeder' het zou mogelijk maken dat een bevruchte eicel tot 9 maanden uitgroeit en volledig autonoom de zwangerschap zou vervangen.... En hierbij rijzen dan toch wel weer nieuwe vragen!

5 Suggesties voor een gebedsmoment

Gebedsviering "Alles wat bestaat hebt U lief"(W 11, 24) - van internet

(Breng eventueel de cd mee 'Door de wereld gaat een lied. **Deel 2**, nr. 17)

5.1 Inleiding uit Psalm 95 (afwisselend gebeden)

Komt, laat ons de Heer met gejubel begroeten,
juichen wij toe de rots van ons heil.

Laat ons verschijnen voor Hem met een lofzang,
Hem met liederen eren.

Een machtige God is immers de Heer,
Koning is Hij over alle goden.

5.2 Schriftlezing: Wijsheid, 11, 21-26 (NBV)

*God heeft zijn schepping lief, wat er ook gebeurt.
Eerder dan zijn macht te ontplooiën om de mens tot inkeer te brengen,
ontfermt Hij zich over alles wat leeft.*

Uit het boek Wijsheid.

U bent te allen tijde in staat uw macht te tonen:
wie kan de kracht van uw arm weerstaan?
Heel de wereld is voor u als een stofje op een weegschaal,
als een dauwdruppel die 's ochtends op de aarde valt.
Omdat u alles kunt, ontfermt u zich over iedereen;
u ziet voorbij aan de zonden van mensen, opdat zij tot inkeer komen.
Alles wat er is hebt u lief, niets van wat u gemaakt hebt is u te min;
u zou het niet eens gemaakt hebben als u er een afkeer van had.
Hoe zou iets tegen uw wil kunnen blijven bestaan?
Hoe zou iets kunnen voortbestaan als u het niet in het leven had geroepen?
U, Heer, hebt het leven lief en u spaart alles, omdat het van u is.

5.3 Stilte

5.4 Lied: God heeft het eerste woord (ZJ 541) DDW 2/ 17

God heeft het eerste woord.
Hij heeft in den beginne
het licht doen overwinnen,
Hij spreekt nog altijd voort.

God heeft het laatste woord.
Wat Hij van oudsher zeide,
wordt aan het eind der tijden
in heel zijn rijk gehoord.

God heeft het eerste woord.
Voor wij ter wereld kwamen,
riep Hij ons reeds bij name,
zijn roep wordt nog gehoord.

God staat aan het begin
en Hij komt aan het einde.
Zijn woord is van het zijnde
oorsprong en doel en zin.

5.5 Voorbede

L. Het loopt als een rode draad doorheen de Bijbelse verhalen dat God in zijn barmhartigheid niet laat varen wat Hij eens begon: dat Hij het werk van zijn handen niet loslaat wanneer wij zijn schepping verbouwen naar ons beeld en gelijkenis. Moge het woord dat we gehoord hebben ons daarom tot bidden uitnodigen:

L1. Heer, alles wat leeft vindt zijn oorsprong in u. Bemoedig allen die daarvan getuigen: sterk hen in het vertrouwen dat Gij, die voor het kleinste vogeltje zorgt, ook weet wat de mens nodig heeft.

A. God, U bent liefde, bron van het leven. (zingen kan op melodie uit ZJ 30a)

L2. Heer, Gij die als allereerste hebt gezegd: 'leven moet er zijn': blijf ook vandaag uw woord spreken tot allen die zich inzetten voor wat beschadigd en verloren is. Herinner allen eraan dat de aarde hier niet tot bloei kan komen zolang zij daarvoor elders vernietigd wordt.

A. God, U bent liefde, bron van het leven.

L3. Heer, Gij die alles in het leven riep met het oog op de mens: schenk ons mannen en vrouwen die in het spoor van het evangelie niet bouwen aan steeds grotere schuren, maar de nederigheid bezitten om het eigen kennen en kunnen ten dienste van uw schepping te stellen.

A. God, U bent liefde, bron van het leven.

L4. Heer, Gij die de mens tot vrijheid roept, blijf allen oproepen om met zorg en eerbied om te gaan met het werk van uw handen, en om daarin uw en onze plaats te weten.

A. God, U bent liefde, bron van het leven.

5.6 Tot slot: we bidden samen het Onzevader.

Onze Vader die in de hemel zijt,....

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be